

Адыгэ макъ

№ 40 (20304)

2013-рэ илъэс

МЭФЭКУ
ГЪЭТХАПЭМ И 7

Адыгэ Республикэм и Правительствоэ игъэзет

Тибзыльфыгъэ лъапIэхэр!

Гъэтхэпэ мэфэкI шIагъом — бзыльфыгъэхэм
я Дунэе мафэ фэшI тышфугъушIо!

Тихэгъэгугу шыхагъэунэфыкIырэ мэфэкI анахь дахэхэм зэу ащыщым джыри зэ амал къытеты шIо, тибзыльфыгъэ лъапIэхэм, лъэшэу тызэрэшфугъэрэзэр къэтIонэу, дунайр зэрэфжыгъэдахэрэм, гукIэгъушхорэ щэлэгъэ инрэ зэрэшфухэлхэм, шъуиакъыл бэмэ зэрэфтэфэрэм апае тхъэшфугъэпсэу шъотIонэу.

Шъоры джэныкIо машIор тфэзыухъумэрэр, кIэлэцIыкIухэм япсауныгъэрэ янеушрэ мафэрэ зыфэдэщтым анахъэу ыгъэгумэкIыхэрэр. Лытэныгъэ зыфэтшIырэ тибзыльфыгъэхэр, шIо шъуишIуагъэкIэ шыIэныгъэр лъэкIуатэ, унэгъо кIоцIым мэхъанэшхо зышаратырэ шэн-хэбзэ дахэхэр, цIыфыгъэ напэр ухъумагъэ мэхъух. Тэ, хъульфыгъэхэм, сыдигъуи тэгъэшIагъо шъуфэчэфэу, гуетыныгъэ фышъуиIэу Iоф пстэури зэрэжыгъэцакIэрэр. IэпIэсэныгъэшхо зэрэшфухэлхым, общественнэ IофшIэным чанэу шъузэрэхэлэжэрэм адакIоу, шъукъэзыуцухэрэ дунайми, цIыфхэми шъугу ихыгъэу шъуапэгъокIы.

IофшIэныр зэрэжыгъэхэрэмкIэ, общественнэ-политикэ шыIэныгъэм чанэу зэрэхэлэжэрэмкIэ, бизнесым, наукэм, гъэсэныгъэм, культурэм, спортым текIоныгъэу шашIыхэрэмкIэ тиреспубликэрэ хэгъэгумрэ яхэхъоныгъэ ялахышхо хэзышIыхэрэ тибзыльфыгъэхэм лъэшэу тарэгущхо.

Мыщ фэдэ мафэм шIо, тибзыльфыгъэ лъапIэхэм, псауныгъэ пытэ, насыпшхо, шыIэкIэ-псэукIэ дэгъу шъуиIэнэу тышфугъэлаIо! Сыдигъуи шъуиунагъохэм зэгурьIоныгъэрэ шIулъэгъурэ арэрэлъ!

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу
ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхъаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

Гъэтхапэм и 10-р — Адыгэ Республикэм и Конституциие и Маф

Адыгэ Республикэм шыпсэухэу лытэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!
ТичIыпIэгъу лъапIэхэр!

Адыгэ Республикэм и Конституциие и Мафэ фэшI тышфугъушIо! 1995-рэ илъэсым гъэтхапэм и 10-м Адыгэ Республикэм и Конституциие Адыгэ Республикэм и Хэбзэгъэуцу ЗэлукIэ (Хасэм) — Парламентым ия XVI-рэ сессие зэрэщаштагъэр республикэмкIэ мэхъанэшхо зилэ тарихь, политикэ-правовой хъугъэ-шIэгъэшхоу хъугъагъэ.

Конституциер ары общественнэ, политикэ шыIэныгъэм илъэныкIо пстэуми зэхъокIыныгъэхэр афэшIыгъэнхэмкIэ лъапсэ хъугъэр. ЦIыфым ифитыныгъэхэмрэ ишхъафитыныгъэрэ якъэухъумэнкIэ, демократическэ институтхэм хэхъоныгъэ ягъэшIыгъэныкIэ дунэе шапхэхэр аш кIигъэпытыхъажыгъэх, хабзэм иреспубликэ къулыкъухэм ясистемакIэ зыфэдэщтыр ыгъэнэфагъ, чIыпIэ зыгъэлорышIэжы-

нымкIэ къулыкъухэм язэхэщэнкIэ, зыпкъ итэу экономикэ, социальнэ политикэр пхырышыгъэныкIэ лъапсэ пытэу хъугъэ.

Адыгеим и Конституциие обществэм изыпкытыныгъэ зэрэфэлэжэрэм дакIоу, хэбзэгъэуцугъэхэр нахышIу шIыгъэнхэм, тиреспубликэ хэхъоныгъэ егъэшIыгъэным, ащ шыпсэухэрэм ящIэкIэ-псэукIэ зыкъегъэлэтыгъэным афэлорышIэ.

ТичIыпIэгъу лъапIэхэр, псауныгъэ пытэ, насып шъуиIэнэу, Адыгэ Республикэми, зэдгъыи Хэгъэгущхоу Урысые Федерациеми апае шъуиIофшIэн гъэхэгъэшхохэр шышъушIынхэу тышфугъэлаIо!

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу
ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и
Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхъаматэу
Владимир НАРОЖНЫЙ

Гъэтхапэм и 11-р — наркотикхэр зэрагъэзекIохэрэм гъунэ лъызыфырэ къулыкъухэм яIофышIэ и Маф

Наркотикхэр зэрагъэзекIохэрэм гъунэ лъызыфырэ къулыкъухэм яIофышIэхэу ыкIи яветеранхэу лытэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!

Шъуисэнэхъат епхыгъэ мэфэкIым — наркотикхэр зэрагъэзекIохэрэм гъунэ лъызыфырэ къулыкъухэм яIофышIэ и Мафэ ыкIи Урысыем икъулыкъоу зигугъу къэтшIыгъэр зызэхашагъэр илъэси 10 зэрэхъурэм афэшI тыгу къыддэлэу тышфугъушIо!

БлэкIыгъэ илъэсхэм дэгъоу къагъэлэгъуагъ а лъэхъаным тыхэгъэгугу злэызыштэгъэгъэ наркоагрессием пэуцужыгъэныр зипшъэрэлы шхъалэу шытыгъэ уполномоченнэ къулыкъу хэушхъафыкIыгъэр игъом зэрэхашагъагъэр. Джашыгъум, 2003-рэ илъэсым, хэбзэнчъэу наркотикхэр нахыбэу Урысыем шызэрагъаIо зэрэхъугъагъэм, дунэе бзэджэшIагъэм зыкызырIэлэ-тыгъагъэм къахэкIэу ахэм зэрапэуцужышхэ шIыкIэ-амалыкIэхэр къэгъотыгъэнхэ фаеу хъугъагъэ.

Непэ тичыхъэ телъэу къэтIон тлээкIышхэ наркотикхэр зэрагъэзекIохэрэм гъунэ лъызыфырэ уполномоченнэ къулыкъу хэуш-

хъафыкIыгъэр зызэхашэм, наркоманиер къызтэлэжэгъэным тегъэпсыхъэгъэ IофшIэныр нахь зэрагъэлэшыгъэр, ащ нахь лъэныкыуабэ кыхэлэжэ, нахыбэу амалхэр агъэфедэ зэрэхъугъэр.

Адыгеим инаркополицейскэхэм IэпIэсэныгъэшхо зэрахэлхым, япшъэрэлы еIолIэнчъэу зэрагъэцакIэрэм, хэбзэхъумэкIо къулыкъухэр, къэралыгъо, муниципальнэ хабзэм икъулыкъу пстэури зэдырагъаштэу зэрэхэлэжэрэм яшIуагъэкIэ наркотикхэр хэбзэнчъэу земыгъэкIогъэнхэм, ныбжьыкIэхэр ахэм апышагъэ мыхъунхэм атегъэпсыхъэгъэ Iофышхо республикэм шызэшIуахы.

Тыгу къыддэлэу тышфугъэлаIо псауныгъэ пытэ, насып, шыIэкIэ-псэукIэ дэгъу шъуиIэнэу, Адыгэ Республикэми, ти Хэгъэгущхоу Урысые Федерациеми апае шъуи-къулыкъу гъэхэгъаIэхэр джыри шышъушIынхэу!

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу
ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет
— Хасэм и Тхъаматэу
Владимир НАРОЖНЫЙ

Тильэпкъэгъухэм IэпыIэгъу тафэхъушт

Сирием къикIыжьхы Адыгэ Республикэм къэкIожьыгъэ тильэпкъэгъухэм IэпыIэгъу ятыгъэнымкIэ IофшIэным здегъэштэныгъэ хэлъхъэгъэным фэгъээзгъэ Комиссием изичэзыу зэхъыгъэ тыгъуасэ Правительствэм и Унэ шыкIуагъ. Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат ар зэрицагъ.

Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырIэ зыхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет итхьаматэу Шхьэлъхъо Аскэр къызэриIуагъэмкIэ, Сирием къикIыжьыгъэу тильэпкъэгъу нэбгырэ 418-рэ Адыгеим шыI. Унэгъуабэмэ къаIуагъ къуаджэхэм ащыпсэуэхэм зэрашIоигъор.

КъулыкIу ыкIи бизнесмен

зэфэшхьафхэм яшIуагъэкIэ нэбгырэ 60-м ехъумэ IофшIэнарагъэгъотыгъ. Студент 62-мэ республикэм иапшIэрэ еджапIэхэм ащеджэнхэ амал яIэ хъугъэ.

Адыгэ Республикэм гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ иминистрэу Хъуажь Аминэт къызэриIуагъэмкIэ, бзэмкIэ егъэджэнхэр зэрэзыхащэгъэхэм даклоу адыгэхэм ятарихьэрэ якультурэрэ язэгъэшIэнкIэ программэ зэхэгъэуцуагъ. Джащ фэдэу урысыбзэр ягъэшIэгъэным пачэ къоджэ кIэлэегъаджэхэм методикэ IэпыIэгъу аритыным министертвэр фэхъазы. Ащ даклоу къызэрэхэгъэшыгъэмкIэ, сэнэхъат гъэсэнэгъэм фэгъэхъыгъэ дипломхэу Сирием къащаратыгъэхэм кIуачIэ яIэу къэнэжьы. ШIэныгъэхэм ахэгъэхъогъэнымкIэ

Адыгэ республикэ институтым иапшIэу Бэрэдэж Аннетэ къахилъхъагъ тильэпкъэгъухэу къэкIожьыгъэхэм сэнэхъатэу яIэмкIэ яIэпIэсэныгъэ хагъэхъоным пачэ егъэджэнхэр афызэхашIэнхэу. ЕтIанэ IофшIэнахэм аIухъанхэмкIэ ащ ишIуагъэ къэкIошт. Премьер-министрэм а Iофыгъом епхыгъэу къызэриIуагъэмкIэ, Сирием къикIыжьыгъэхэр шыIэныгъэм нахъ псынхIэу хэгъэзэнхэмкIэ урысыбзэм изэгъэшIэн мэхъанэшхо иI.

ТэхъутэмькIэ районымкIэ Афыпсыпэ къоджэ псэупIэм иадминистрацие иапшIэу А. КIахъум къыIотагъ тильэпкъэгъухэу къуаджэхэм къадэтIысхъажьхэрэм яIофыгъохэм япхыгъэ проектэр зрагъэцакIэрэр. НепэкIэ Пэнэхэс унэгъуи 8, зы унагъо къуаджэу Афыпсы-

пэ ыкIи Хъаштыкурэ Инэмрэ унэгъо тIурыгIу адэтIысхъагъ. Тильэпкъэгъухэу къэкIожьыгъэхэм товар кредит ятыгъэным иамал хэлъэнхэу къахатхъагъ.

Унэ нэкIхэу къуаджэхэм адэтхэм тильэпкъэгъухэр ачIэгъэтIысхъэгъэнхэм иIофыгъо къулыкIухэмрэ муниципальнэ образованиехэмрэ япашIэхэр тэрэзу егупшысээнхэу къаджагъ республикэм и Премьер-министрэ.

— ЧыпIэхэм яIэшхъэтэхэр чанэу хэлэжьэнхэ фае тильэпкъэгъухэр къуаджэхэм адэтIысхъанхэм иIоф ыкIи афэльэкIыштымкIэ яшIуагъэ арагъэкIын фае, — къыIуагъ КъумпIыл Мурат.

Кошын IофхэмкIэ къулыкIу иапшIэу А. Пантелеевым къызэрэхигъэшыгъэмкIэ, тильэпкъэгъухэу къэкIожьыгъэхэм

явизэхэм япIалъэ лъагъэкIотагъ Сирием джыри зао зэрэщыкIорэм къыхэкIэу.

Зи Хэкужэ къэзыгъээзжыгъэхэрэм IэпыIэгъу ятыгъэным фэгъээзгъэ Общественнэ фондэм Iофэу ышIагъэм икIэуххэм къагъушыIагъ ащ итхьамэтэгъоу МэщфэшIу Нэдждэт.

Комиссием иунашIо тетэу АР-м мэкъу-мэщымкIэ и Министертвэ пшIэрылъ фашIыгъ фермерствэмрэ унэ IэпыIэгъу хъызмэтымрэ хэхъоныгъэ ашIыным иIофыгъокIэ къэзыгъээзжыгъэхэм апае семинар зэхичэнэу. АР-м IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэ и Министертвэ пшIэрылъ фашIыгъ хэбзэгъэуцугъэу шыIэм къызэрэдилыгъэрэм тетэу Сирием къикIыжьыгъэхэр унэгъо ныбжьыкIэхэм социальнэ IэпыIэгъу зэраратышт шIыкIэр зэхифынэу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ ипресс-къулыкIу

• КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр

АДЫГЭ БЗЫЛЪФЫГЪЭ ЕДЖЭГЪЭ-ГЪЭСАГЪЭУ, ДРАМАТУРГЭУ ЫКИ РЕЖИССЕРЭУ НАТХЪО ДОЛЭТХЪАН КЪЫЗЫХЪУГЪЭР ИЛЪЭСИ 100 МЭХЪУ

Иуахътэ, илъэхъан янэбзыигъ

ШIур ыпхъынэу, шIур ылэжынынэу, иадыгэ лъэпкъ шIэныгъэ-гъэсэнэгъэ ригъэгъотыным къыфэхъугъагъэн фай мы бзылъфыгъэ Iугъэ-шыгъэ гушIубзыур. ПшIэрылъыбэ илагъ — Ны, тхакIо, кIэлэегъадж — игъэшIэ кIэкI бэ шызэшIуихыгъэр, адыгэ лъэпкъ культурам зиушхунымкIэ макIап ышIагъэр, зэрифэшIуашIэу ыцIэ рамылоуи уахътэ шылагъэми, ыгу кIодыгъэп, сыдигъуи зэфагъэм, шыпкъагъэм аготэу псэугъэ.

Натхъо Долэтхъан Мыхъамчэрые ыпхъур гъэтхэпэм и 15-м 1913-рэ илъэсым Краснодар краим ит къуаджэу Суворов-Черкесскэм къышхыгъэ. ЯунагъокIэ Адыгеим ит къуаджэу Натыхъуае къызэкошчыжхэм, Долэтхъан ныбжьыкIэ дэдагъ.

Литературэм зэрэфэцагъэр пасэу къэнэфагъ, Краснодар еджэпIэ-интернатэм шеджэщыгъ литературнэ кружокхэм чанэу ахэлажэу, псэсэхэр ытхыгъэу зырегажэу. Ау изычый анахъ къызшынэфагъэр ыкIи ащкIэ анахъ зишIуагъэ къэкIуагъэр Адыгэ кIэлэегъаджэ техникумр ары. Илъэс 16 ыныбжьыгъэр псэсэу «ЦыфыкIэхэр» Натхъо Долэтхъан зетхым, художественнэ амалхэр зэрэIэкIэлъхэм гу зылыуагъатэщыгъ. Мы псэсэр Краснодар шагъэуцугъагъ, культурымкIэ адыгэхэм я Унэ цыфыбэ щеплъыгъагъ, ащ бужым зэкIэ Адыгеим исценэ цыкIуэхэм къащагъэлъэгъуагъ. Псэсэр 1938-рэ илъэсым «Адыгэ литературэмкIэ хрестоматие» зыфилоу Еутых Аскэр зэхигъэуцуагъэм дэтэу къыдэкIыгъагъ.

Долэтхъан Краснодар дэт кIэлэегъаджэ институтыр къызеухым, театралнэ техникумэу мыщ къышхыгъэIуахыгъагъэм IофшIэныр шыригъэжыагъ. ЗэлъашIэрэ тхакIоу, лъэпкъ адыгэ драматургием лъапсэ фэзышIыгъэу Цэй Ибрахымэ техникумым ипэшагъ, Долэтхъан сценэ гъэпсыкIэм зыфигъэсэнэгъэм Цэим зэрэIуагъэм ишIуагъэ къэкIыгъ. Бзылъфыгъэ ныбжьыкIэм театрэ ыкIи кIэлэегъаджэ техникумхэм урыс литературэмкIэ ащырегаджэх, гъэпсэфыгъо

ымышIэу, къыдэфэрэ уахътэм тхэным зыреты. 1936-рэ илъэсым «ЦыфэIагъэм игушIуагъохэр» къыдэкIыгъ, ащ лъэпкъ театрем ирепертуар чыпIэ пытэ шиубытыгъ. Долэтхъан ищыIэныгъэ гъэзэпIэ ин фэзышIыгъэу шыт Краснодар кIэлэегъаджэ институтым иегъаджаклоу В. Очерет студенткээ зэрэIуагъагъэр, насыпэгъу зэрэзэфэхъугъэхэр. Илитературнэ сэнэушыгъэ псыхъагъэнымкIэ ащ лъэшэу ишIуагъэ къэкIуагъ. Шыпкъэ, мы лъэбэкIуым готэу, бэ кIынэу къыфыкIыгъэрэ бзылъфыгъэ ныбжьыкIэм. 1936-рэ илъэсым Натхъом иеджэн ГИТИС-м ирежиссер факультет шылыгъэ-кIотагъ, ау зэошхоу къежыагъэм ыпкъ къыкIыкIэ ээпигъэун фаеу хъугъэ. Адыгеир нэмыцхэм къызIэкIахыжыгъэу уж, Натхъо Долэтхъан музыкальнэ еджапIэм иапшIэу, Адыгэ драмтеатрэм иактрисэу ыкIи режиссерым иIэпыIэгъоу IофэшIэ. Зы акт хъурэ псэсэхэу «Фыж», «Чэщ гумэкIыгъохэр» етхы. Театрэ искусствэр зэхичIапэу, игупшысэ чанэу зэригъэIорышIэрэр критикэм ыгъэунэфыгъагъ.

Ау зэо ужым Долэтхъан къыным хэфагъ. Василь Барка, лъэпкъ ополчением хэтэу зыуагъэ, 1942-м улагъэ хъугъагъ. ЕтIанэ гъэры хъугъэ ыкIи концлагерым дэфагъ. Ихэгъэу къыгъээзжыгъэу, имыхъакIэ агъэпшынэным къыубытыгъ. 1950-м нэс Германием, етIанэ США-м кIуи шыпсэугъ (украин тхакIор IэкIылым В. Барка зэрэщызэлъашIагъэр). Мы хъугъэ-шIагъэм епхыгъэу Долэтхъан ытхыгъэрэ къыхытэу-

хэ ылъэкIырэп, ыцIи къыралорэр. Бэ Iэпэрытхыгъэу илагъэр, зэлъэгъагъэр, ахэм нэпэ къынэсыгъэу тилитературэ чыпIэ шагъотыгъэп, бэ ахэкIодыкIыгъэри.

Натхъо Долэтхъан Мыхъамчэрые ыпхъум къыгъэшIагъэр мэкIагъэми, илъэхъан, илъэпкъкIэ ежыр нэбзыи папкIэу лъэшыгъ, нэфынагъ, гъэсэгъагъэ. Ипроизвешениехэр къэкIорэ цыфэIагъэм имэкъэгъэлугъэх, гъатхэм бзылхэр зэримэкъэгъэлухэм фэдэу.

ШIу ышIэным пачэ къызэрэхъугъагъэр пшIошъ мэхъу бзылъфыгъэ ныбжьыкIэ гъэсагъэу Долэтхъан иуахътэ акыл хэлъэу сыдигъуи зэригъэфедэщтыгъэр зыпшIэкIэ. Иаужырэ илъэс заулэм Натхъо Долэтхъан Кошхъаблэ дэсыгъ, урысыбзэмрэ литературэмрэ кIэ кIэлэегъаджэагъ. Илъэс 41-рэ къыгъэшIагъэр, ащ ыныкIо нахъыбэр иадыгэ лъэпкъ шIэныгъэ нэфым фицэным, лъэпкъ культурам ыкIи адыгэ литературэм, анахъэу драматургием ахэгъэхъогъэным, зыкъагъэлэтыгъэным афигъэшIошагъ. Долэтхъан апэрэ адыгэ бзылъфыгъэ еджагъэхэм ащыцыгъ, драматургыгъ, режиссерыгъ. Игугъу пшIыныр мы бзылъфыгъэм епэсыгъ, къылэжыгъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

БЭРЭТЭРЭ ХЪАМИД

Бзылъфыгъэхэм афэсэлэ

Ушхъэгъусэ закъоп, уны закъоп,
Оры тидунае блыпкъэу кIэтыр:
Хэти ыгу шыхъэщтым уфэсакъы,
Оры тисабыйхэм ягуIэтыр.

Пстэуми янасыпэп гугъэ дахэр
Бжыгъэ нэмысхэу зэрахъаныр,
Пстэуми ямалэп пщэс мэзахэр
ЯшIульэгъу илъягъо темыхъаныр.

Оры хылыгъэ стелъми зэлэтыщтыр,
Оры сыгу итыркIэу зылыузыр,
Оры зыщэлэнэу зылэкIыштыр
Сыд икIынми сэ сызэрэмысэр.

УигухэкI къыпфэхъоу псэлухыгъо,
Ащ нэгъэгъэу хъугъи сэ чэзыур,
Ар рышщэчэу тыда къыздипхыгъэр,
Зэ къысаIуи, ащ фэдиз къарыур?

Пстэуми о псэ IэшIоу уафэхъуныр
ГъашIэм зы IэнатIэу шыбгъотыгъи,
Хэти о гукIэгъур пэгъоыхыныр
Арба къызхэкIыгъэр уилъэшыгъэ?..

Ушхъэгъусэ закъоп, уны закъоп,
Оры тидунае блыпкъэу кIэтыр:
Хэти ыгу шIоигъом уфэсакъы,
Оры тишIульэгъу игуIэтыр!

КIЭСЭБЭЖЪ Къэплъан УишIуфэс имафэ

УишIуфэс и Мафэ	цокъашхъхэм
цIыфмэ	къаымыщ
яIумаф.	дэзыупкIагъэр
ШIоIоф тыгъэм.	(гуIэзэ)
ШIэтэу	кIэлэ
ра	зыкIэмыщ.
стыгъэм.	Сыдэу насыпшIуа
А,	пшIашхъэу о
бзылъфыгъэ напIэу	узиIэр!
ебдзыхэр,	ШъузкIэ ухэзыхрэм,
сфэмаф.	уигъотмэ —
ФэшIу сыгу	хъазырыпс.
къушхъэр	Адыгэ бзылъфыгъэу
зичэшы остыгъэм.	акъылым
Уисэе IакIапэ	рыщылэр
а, пчэдыжэ осэпсыр,	слъапсэ исы пэтзэ,
нэмысэу	сежэ
гъогууанэ	истырыпс.
техъарэм	
ишIэс.	
Уигъоылапхъэ	
хали	

Адыгэ пшъашъэхэр зэнэкъокъущтых

Дунэе фестиваль-зэнэкъокъоу «Черкешенка» зыфиорэр мы бжыхъэ Мыекъуапэ шызэхашчэнэу агъэнафэ. Адыгэ Республикэм културэмкIэ и Министер-

ствэ, лъэпкъ културэмкIэ и Гупчэ ыкли Дунэе Адыгэ (Щэрджэс) Ассоциациер ащ икIэщаклох. Зэнэкъокъум игъэфорышIэкло куп апэрэ зэхэсыгъо иIагъ. Пшъэрылъэу фестивалым фэгъэуцухэрэм, ар зэрэзэхашчт шыкIэм, ушэгъынхэр зэрашышчт лъэныкъохэм кызырэгъуагъэхэр атегушылагъэх.

Адыгэ Республикэм иапэрэ Президентэу Джарымэ Аслъан япашчэу общественнэу организациеу «Адыгэ Хасэм» и Совет, лъэпкъ културэм и Гупчэ иофшIэхэр, адыгэ хабзэм изэгъэшIэн пылъ шIэныгъэлэжъхэр, Лъэпкъ музей, бзэ зэгъэшIэн Гупчэу «Активым», къэбар жугъэм иамалхэм япашчэхэр гъэфорышIэкло купым хэхъагъэх.

Дунэе фестиваль-зэнэкъокъум хэлэжъэштхэр Адыгэ, Къэбартгэе-Бэлъкъар, Къэрэщэе-Щэрджэс

республикэхэм, Пшызэ шъолъыр, Москва, Iэклиб къэралыгъохэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъу пшъашъэхэр арых. Ахэм ятеплъэ имызакъоу ялэ-шIэ-кIэхэм, ялушыгъэ ашъэгъышчт.

Лъэпкъым ихышъэ, ицIыф цIэрылохэм пшъашъэхэм хэшIыкI афырIэн фэе, ежъхэм яунагъохэм, ялэ-шIэ-кIэхэм афэгъэхыгъэ къэбархэри къагъэхъазырышчтых, хъакIэм укы-зэрэдэкIокIышчтыр, адыгэ шхыным ишIуагъэ, изэхэлъыкIэ, адыгэ къашъомкIэ IэпIэсэныгъэу ахэлъыр, ащ фэгъэхыгъэ къэбарэу алэклэлыр, нэмыкIхэри зэнэкъокъум хэлэжъэштхэм къагъэлэгъонхэу къапышчылъ.

УнэмкIэ гъэцIэни ялэшт, ар къазэрэдэхъуэгъэми уасэ фашIышчт, адыгэ саеу ащыгъышчтхэми шъхъафэу яплъышчтых. Дунэе фестивалым къекIуалIэ-

хэрэр зыхагъэлэжъэштхэ Iэнэ хъураехэр зэхашчтых, тишъолъыр идэхагъэ къарагъэплъы-хъашчт. Мыекъуапэ шыкIокIшт кIэу хэлэжъэштхэр районхэм, шъолъырхэм ащытекIохэрэр арых.

Зэнэкъокъур чъэпыогъу мазэм зэхашчэнэу агъэнафэ, ащ текIоныгъэ къышчидзыхышчтыр республикэм и Мафэ агъэшIонэу рахъухъэ.

Джырэ уахътэм анахъ шъхъа-Iэу шытыр — мылкъоу зэнэкъо-къум пэлъхъашчтым иугъоин. АщкIэ гупыкI зIэхэу лъэпкъым фэгумэкIыр пстэуми ялэпылэгъу щагъэзыешчтэп.

Адыгэ пшъашъэм лъэныкъо пстэумкIэ идэхагъэ тиреспубликэ интэпелъэу чIыпIэ чыжъэхэми ащызэлъарагъэшIэныр мурад шъхъалэхэм ашышч.

МЭЩЛЭКЪО Сауд.

Зэфэхы-сыжъхэм

агъэрэзагъэх

Адыгеим игъэстыныпхъэ-энергетическэ комплекс ипсэуалъэхэм террористическэ актхэр къащымыхъунхэм фэфорышIэшт хэушъхъыфыкIыгъэ егъэджэнхэр республикэм ихэбзэхъумэкIо къулыкъухэм мы мафэхэм Мыекъопэ районым щырагъэкIокIыгъэх.

Ар едзыгъуитIоу зтеутыгъагъ: теориерэ практикэрэ. Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIокI IофхэмкIэ и Министерствэ иполицие ипашчэ игуадзэу Александр Сокрутиным кызырIуагъэмкIэ, Iофхъабэр шIэпхъэшIухэм адитхэу зэхашагъ, ащ изэфэхы-сыжъхэм уагъэрэзэнэу зэрэщы-тыр республикэ оперативнэ шта-бым ипашчэхэми къыхагъэщыгъ.

• Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр

Дэхагъэм гур фэфорышIэ

— Сэнэхъатыбэу шыIэмэ библиотекарэ сэнэхъа-тыр къахэпхыныр сыда къызэхэлыгъэр?

— Тэ тилэгъоу исабынгъо уахътэ тхылъ къолэныбзэхэм зыIэпамышчэщтыгъэ шыIэп-штын. Ау сэ мы сэнэхъатыр къыхэсхынэу зэрэхъугъэм нэмыкI лъапсэ иIэр. СятэкIэ ся-нэжъ Хъагъурхэм япхъу, Хъа-гъур Андзаур (хэкум шызэлъа-шIэрэ цIыф гъэсэгъагъ) зэрэ-шIэщтыгъэх, зэлъыкIокIыгъэх. Сянэжъ сыцIыкIоу сыригъу-сэу (илъэси 8—9 сыныбжы-гъэр) Мыекъуапэ сыкызыдич-щтыгъ. Хъагъур Катэ (Андзаур ишъхъэгъусэ) джащыгъум би-блиотекарыр бзылфыгъэ сэнэ-хъат шъыпкъэу зэрэщытыр къылошчтыгъ. Ежъ

Екатерина Ана-
нъевам хэку
т х ы л ь -
е д ж а -
п Iэм Iоф
щишIэ-

хъумэ, тхылъ къэлэсэраим ухэ-тыныр шIагъоба!

— Анахъ уикIэсэ тхакIор ыкли произведениер?

— О уием фэдэ хъун шыIэп. СикIэлэгъум къышчублагъэу титхэкIо цIэрылоу КIэрэщэ Тембот лъэшэу сыгу рехъы. Ипроизведениехэм сызэмы-джагъэ ахэтэп, анахъ сикIасэр «Шыу закъу» зыфиорэ рома-ныр ары. Адыгэ бзылфыгъэм идэхагъи, ипытагъи, иакъыл IупкIагъи, игулыгъи, ипсэемы-блэжыныгъи къышчыIотыгъ. Ар Суандэ иобраз инкIэ къы-зэIуихыгъ, сипшъэшъэ на-хъыжъ мы цIэр фэсыусыгъ, цIыфышIу хъуным сикIэхъо-псэу.

— Адыгэ литературэм уищыIэныгъэ сыд чыпIа щуобытырэр?

— Адыгэ литературэр — тыбзэ, тикультур, титарихъ, ти-непэрэ шыIэныгъ. А зэкIэр тегъашIэ, тапэкIэ тегъаплъэ. Лъэпкъ културэмкIэ, цIыфы пэпчэ зыкъыгъотынымкIэ ли-тературэм мэхъанэ иI. Инэшэнэ гъэшIэгъонхэм лъэпкъ шъхъа-лътэгъыыр агъэлъэшы.

— Уиеджен, шIэныгъэ гъогу зыфэдагъэр?

Гъатхэм фэдэ къабзэу, цIыфыгу пэпчэ дэ-хагъэм фэфорышIэ. Арэу щымытыгъэмэ, сы-дэушчтэу мы дунаишхом ылъапы, ышъхъапы алъыIэсэу цIыфым ар зэригъэзэфэныгъа! Гур зыфэкIорэ пстэур дахэ ыкли дэгъу. Гум шIоигъом Iэр лъыкIэхэмэ — насыпыгъ. Джа щыIэныгъэ лъэоянэхэр зэрикIоу, зэрэзэпи-чэу, ахэм яфэшьошэ шъуашэрэ гупшысэрэ зэрапигъохырэр зэдгъашIэмэ тшIоигъоу мы гъэтхэпэ мафэхэм ащыд АР-м културэмкIэ изаслуженнэ IофышIэу, АР-м и Лъэпкъ тхылъеджапIэ ипашчэу КъыкIэ Беллэ Аслъан ыпхъум зыфэдгъэзагъ.

щтыгъ, сыздищэу ащи къыхэкIыгъ, иIофшIакIэ слэгъ-гушчтыгъ, сыгу ри-хъышчтыгъ игъэпсы-кIэ-шыкIэ, цIыф-хэм зэрадэгъушIэ-рэр. КIэклэу къэпIон

— Шэуджэнхъэблэ гурыт еджапIэр къэсыухи, къэлэшхом сыкIуагъ, Москва дэт културэм и Къэралыгъо институт ибиблиотекэ факультет къэсыухыгъ (1979 — 1984-рэ ил.). 1982-рэ илэсым унагъо сыхъагъ. «Нэм ыльэгъурэр шъхъэм ыуас» зы-луагъэр хуэкъуагъэп, шIэныгъи, цIыф хабзи кIэлэгъаджэхэм тагъэгъотыгъэ.

— УисэнэхъаткIэ IофшIэ-ныр зебгъэжъагъэр?

— Еджэныр къызэрэсыухэу хэкум, Шэуджэн районым къыз-гъэзжыгъ, илэсым къехъу-рэ кIэлэцIыкIу тхылъеджапIэм сырипэщагъ, 1986-м Адыгэ хэку библиотекэм IофшIапIэ-кIэ зыкъэгъэзагъ, ащ ыужкIэ Адыгэ республикэ ныбжы-кIэ тхылъеджапIэм сыкIуагъ, 1998-м къысгъэжъагъэу жъо-ныгъуакIэм 2011-м нэс ащ сы-рипэщагъ. АР-м културэмкIэ и Министерствэ игъоу ыльэгъ-уи, Лъэпкъ тхылъеджапIэм 2011-рэ илэсым ижъоныгъуа-кIэ пашчэ сыфашыгъ. ПIэ зэ-тедзагъэу ушысыныр сэ сишэн щышчт, IофшIэн куу ренэу сы-фэгъэзагъ. Пшъэрылъэу къыс-фашыгъэр, къызэрэсщыгу-гъхэрэр гъэцIэклэныр сшIокъи-нэп, сшIогъэшIэгъон, симурад зэшIохыгъэ пэпчэ зысегъэгъэ-псэфы. Мары тхылъеджапIэм гъэцIэклэн Iофыгъохэр шэкIох, псынклэп, ау Iофыр шIэгъахэ зыхъукIэ сэри, зэкIэ коллектив-ми тэгъушIо. ТхылъеджапIэр нэ-фынэн, голун, гуIэтышIэн, дэ-гъоу гъэцIэклэгъэн фэе, джа-

щыгъум цIыфхэми агу нахъ къытфэкIокIшт.

— Белла, о убзылфы-гъэ шъэбэ шыкIашIу. Мы IофшIэн мыпсын-кIэр, ащкIэ пшъэдэ-кIыжъ мыухыжъыр къыо-хыльэкIырэба?

— Къын. ТитхылъеджапIэ 1962-рэ илэсыр ары зашIы-гъэр. Ышъхъи зэблэхъугъэн фэе, унэкIокIыри фэныкъогъэ пчъагъэу зэхэлъ. Тэ тифонд илэс 50-м хэхъуагъ, зилэтыгъ. Тхылъхэм чIыпIэ тэрэз яIэн фэе, джащыгъум къызэтенэ-щтых. Дэгъугъэ мы унэм къыпытагъэшIыхъэу зытагъэ-ушъомбгъугъэмэ (теплъын), технологиякIэхэр, ахэмкIэ Iэм-псымэхэр тилэх, нахышIум тегушчысэзэ, унэм ыкIокI гъэ-цIэклэн IофшIэнхэр щятэгъэ-шIых. НэмыкI къэралыгъо културэ IофшIапIэхэм ауж ты-къызэримынэщтым тыналэ тет. ТиIофышIэхэм ялэжъапкIэ ма-кIэ, арышъ, агу къызэрэдэттэ-ещтым, Iофым фэчэфхэу къэ-кIонхэм сыдигъуи тылгъэплъэ.

— Уипшъэрылхэр, уигухэлхэр зэшIопхын-хэмкIэ уилэпылэгъухэр?

— Пстэуми апэу сэр-сэрэу бэрэ а зэкIэм сягъушысэ, хэ-кIыпIэмэ сяусэ, еIланэ коллек-тивым ыкли културэмкIэ Ми-нистерствэм зафэсэгъазэ.

— Уиунагъорэ уилоф-шIэнрэ сыдэштэу зэб-гъэхъулэхэр?

— Шыкур, сиунагъо гупсэ-фыныгъэ илъ. Типшъашъэ-хэр — Суандэрэ Марыетрэ ины хъугъэх. ТиI зы пхъорэлъф шъэожъые гъэшIуагъэ. Си-шъхъэгъусэрэ сэррэ акъылэгъу тызэфэхъун зэрэтлэкIырым лъэшэу ишIуагъэ къэкIо.

— Илэсыбэ хъугъэу бзылфыгъэ коллекти-вым урипашч, бзылфы-гъэ пэпчэ къэралыгъо псау екъу, упшъырэба е укIэгъожъырэба? Кол-лектив кIоцIым фэба-

гъэр, зэгурылоныгъэ-зэрэлъытэ илэным сыда анахъ ищыкIагъэр?

— Бзылфыгъэр акъыл чан. Арышъ, тиколлектив купкIы-шхо иI, IофышIэ дэгъуби ахэм ахэт, зэкIырыплъыжъ шыкIэми уасэ фэтэшIы. Бзылфыгъэм сыдигъуи ыналэ анахъ зытетын фэеу сэ слытырэр дэхагъэр ары — ежъ ышъхъэкли, иуна-гъокIи, иIофшIакIэкли — пстэ-умкIи. Шыпкъэ, бзылфыгъэ пэпчэ дзэкIокIэ-шыкIэ гъэнэ-фагъи пэбгъохыныр ищыкIагъ зыкъызыIуихынымкIэ, зыпы-лътэжъэу, зэрэзыфэгумэкIыжъ-рэм фэдиз шъхъэклафэу рапэ-сырэри, сымыгъуашчэмэ.

— Бзылфыгъэм сыда о нахъ уасэ зэрэфэпшырэ шэнэу хэлъыр?

— КъэсIон. Шыпкъагъэу сыдигъокIи, хэткIи, ежъ ышъхъэ-кли зыфыриIэжъыр ары.

— Гъэтхэ мэфэкли инэу, лъапIэу бзылфыгъэхэм я Дунэе мафэ пчъэ-шъхъалум тет, сыда пстэуми узэрафэлъаломэ шIоигъор?

— Бзылфыгъэр — Ны, ныбджэгъу, шъхъэгъус, Iоф-шIэклэушху. Псауныгъэ пытэ яIэнэу, насыпэу зыфилыгъэрэм хэти лъыкIэхъанэу, хэти Iахъ ащкIэ иIэнэу, идэхагъэрэ идэ-гъугъэрэ осэ икъу фашIынэу, ыгу ишъэбагъэ, иIэшIугъэ хэти ынэгъу кIэплъагъоу, зэIуихэу, къыгот хуульфыгъэм къыгъа-шIоу, ылэтуу щыIэнхэу афэсэлэ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сурэтым итыр: Лъэпкъ тхылъеджапIэм ипашчэу КъыкIэ Беллэ.

Тезыхыгъэр Iэшъынэ Ас-лъан.

Мыекъуапэ иурамэу Промышленнэм тет почтэм иотделениеу N 1-м изытет зэрэдэм кыхэкIэу ар охтэ гъэнэфагэкIэ зэфашIи, пэгъу-нэгъоу шыт унэм кощын фаеу хъугъагъэ. Почтэр зычIэтыгъэ унэм бэдэдэ шIагъэу гъэцэкIэжьиныхэр зэрэрамышIылагъэхэм фэшI ащ

2012-рэ илгъэсым шэкIогъу мазэм рагъажьы, гъэцэкIэжьиныхэр-гъэцэкIэжьиныхэр псэуалгъэу рашIылагъэх. Тыгъуасэ, гъэтхапэм и 6-м, ар мэфэкI шыкIэм тетэу кызызIуахыжьиныгъэ. ИфIтхыабзэм хэлэжъагъэх Мыекъопэ къэлэ администрацием ипашэ игуадзэу Аульэ Юрэ, почтэм икыутамэу

ГъэцэкIэжьиныхэм ауж кызызIуахыжьиныгъэ

учIэсынымкIэ, цыфхэм яфэIо-фашIэхэр шыбгъэ-цэкIэныхэмкIэ шапхъэу шыIэхэм адиштэщыгъэп. Почтэм иIофышIэхэм ямызакъоу цыфхэм кыкIохэрэри унэм изытет ыгъэ-разыттыгъэхэп.

Ащ кыхэкIэу Федеральнэ почтэм икыутамэу Адыгейм шыIэм иIэпыIэгъукIэ

республикэм шыIэм технологие-хэмкIэ паштэм игуадзэу Дмитрий Миценкэр, почтэм иIофышIэхэр, нэмыкIэхэри. Хабзэ зэрэхъугъэу, лентэ пльыжьи зэпаупкIи, шэпхъакIэм диштэу агъэцэкIэжьиныгъэ унэм хъакIэхэр еблэгъагъэх.

Почтэм иотделениеу N 1-м ипаштэу Марина Бабаян кызызэриIуагъэмкIэ, мыщ зэкIэмкIи нэгъыри 6-мэ Iоф шашIэ. ГъэцэкIэжьиныхэр зыщыкIогъэ псэуалгъэу аужырэ шапхъэхэм адиштэу зэрэзэтырагъэпсы-хъагъэр, ищыкIагъэр зэкIэ Iэклэлэ зэрэхъугъэр ащ кыхыгъэщыгъэ. Ащ Iоф дзэышIэгъэ пстэуми зэрафэразэр кыIуагъэ.

Почтэм икыутамэ загъэцэкIэжьи нэужым апэу ащ къекIолIэгъэ цыфхэм Урысыем ипочтэ ыцIэкIэ шIу-хъафтынхэр аратыгъэх.

КИАРЭ Фатим.

Сурэтыр Iэишынэ Аслъан тыри-хыгъэ.

Лэкъо пэрыт-хэр кыхагъэ-щыщтых

Гъэтхапэм и 1-м кышегъэжъагъэу «СилIэкъо IофшIакIу» зыфиIорэ республикэ зэнэ-кыокъу Мыекъуапэ апэрэу шызэхашагъэ. ИфIтхыабзэм профсоюзхэм язэхыхъу «СОЦПРОФ» зыфиIорэр икIэщакIу. IофшIэным ыльэныкIокIэ унагъом илгъэ хабзэхэм зыкыгъэIэтыжьиныгъэным ыкIи Iофыр лъызыгъэкIотэшт Iлэужхэм зэлгъэгъэщIэгъэным ар фэIорышIэшт.

Илгъэс пчъагъэ хъугъэу зы хызмэтшIапIэм Iоф шызышIэхэрэ унагъохэр зэнэкыокъум хэлэжъэнхэ алыгъэщыгъэ. «IофшIэнымкIэ зэкIэмэ анахъэ лэкъо нахыжъ», «Сэнэхъатэу ахэлъыр Iлэужхэм зэралгъагъэIэсырэр» ыкIи «Сэнэхъа-тым хэхъоныгъэхэр ышIыныхэмкIэ зыIахышIу хэлъхэр» зыфиIорэ лъэныкIохэмкIэ унэгъо пэ-рытхэр кыхагъэщыщтых.

ЖьоныгъуакIэм и 15-м унагъом и Дунэ мафэ ехъулIэу теклоныгъэ кыдзыхыхэрэм афэгъушIоштых. «Адыгейм иIофшIэкIо лэкъо пэрытхэр» зыфиIорэ тхылым ахэр кыхыщыха-уыщтых.

(Тикорр.).

• КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр

Бзыльфыгъэу тыкызытегу-щылэ тшIоигъом ыцIэр Джух. Арапыбзэм ар кыхыхыгъэу ары кызызэраIорэр. А бзэмкIэ гушыIэм кыкIырэ нэлмэс-налкъут. Ащ фэдацIэ зэрап-сыгъэ бзыльфыгъэм тичIыгу шызэпчыгъэ шыIэныгъэм шIоу шишIагъэр бэ.

Къуаджэу Фэдз дэсыгъэ Алгъэскыр Нахъо иунагъу Джухэ кызызэрыхъагъэр. Ар ныбжыкIэу къуаджэу Блащэ-псынэ шыпсэуштыгъэ Дыбэгъо Аслъанмырзэ икIалэу Мэс-хъудэ псэогъу фэхъугъэ. А уна-гъом сабыибэ шапIуштыгъэ. ПсынIкIэу ахэм яни яти ящы-Iэныгъэ аухи, сабыи отэрыр ибэу кызызэхнагъэ. Зэххэм ана-хыжъ Хъамидэ унагъо илэ зэ-хъум ефэнд IэнатIэр ыгъэцэкIэу ригъэжъагъэ, ау ыуж зэрафэу кызызэблэм, иунагъо игъусэу къалэу Налшык псэупIэкIэ Iо-жьиныгъэх.

Мэсхъудэрэ Джухэрэ унагъоу къалгъэхнагъэр а лгъэханым фэшIыгъэу шытыгъэ. Ятэ унэ дэгъу, хъамбар, шэщ, хэтэ-чыгъхэр бэ хъухъу къафигъэ-нагъэх. Ахэр зэкIэ тэрэзэу зэ-хъэгъэнхэм фэшI IофшIэн зэ-фэшхъафэу зэшIуахын фаеу хъуштыгъэр багъэ. Ау зэшхъэ-гъусэхэм ащ зыкырагъэгъэ-штагъэп, зэкIэ

шIэгъэн фаер игъом агъэцэ-кIагъэ.

Бзыльфыгъэу ныбжыкIэр анахъэу зыпылтыгъэр илэ ыш-нахыкIэхэу унагъом кына-гъэхэм плуныгъэ тэрэзэ ягъэ-гъотыгъэныр ары. Унагъом ис-хэм ащышэу Джухэ анахъэ зы-фэгъумэкIыштыгъэр ишхъэ-гъусэ ышнахыкIэу Асхъад. Ар милицием иIофышIэхэм ахахъэ, апэу селоу Натырбые шылэ-жъэрэ милиционерхэм пашэ афэхъу. А лгъэханым Кошхъэ-блэ районым игупчагъэр На-тырбий ары. Ащ ыуж ар Крас-нодар ашэжъышъ, Хъахурэтэ Шыханчэрые хэкум ирабочэ-мэкъумэщышIэ милицие пашэ фешы.

Совет хабзэр тичIыгу зыща-гъэуцум Джухэ ишхъэгъусэ Мэсхъудэ Блащэпсынэ къоджэ Советым тхъаматэ фашы. Ащ фэшI унагъом цыф гъэсагъэу кыхыхэхэрэм япчъагъэ хэхъо. Ахэм зэраIохэрэм акIэдэIу-кIы-зэ, гъэсэнэгъэ зымылгъэ Джухэ зэрэпсэунхэ фаер зэкIэ дэгъоу кыгурылоу мэхъу. Колхозхэм язэхэцэн Iофыр зынэсым, Мэс-хъудэ къуаджэм шызэхашагъэм тхъаматэ фашы. А IэнатIэм игъэцэкIэн охътабэ тэзыгъэ-кIодэрэ Мэсхъудэ ишхъэгъусэ унагъом шызэшIуихын фэе IофшIэн зэфэшхъафхэм къа-хэхъо. Сыдэу шытми, бзыль-фыгъэм IофшIэнэу кыпы-щылэ пстэури игъом зэшIуи-мышэу зыкIи кыхыхыгъэп.

1941-рэ илгъэс кыным уна-гъом ис нэгъыритфым ащышэу IофшIэнэу къапыщылхэр зы-гъэцэкIэн зылыгъэщыт гори ахэтыгъэп. КъуаджэмкIэ апэ-рэхэм ащышэу илгъэс 50 зы-ныбжэ Мэсхъудэ заом макIо. ЗыщыдэкIышт пчэдыжьиным ишхъэгъусэ анахъэу кыфи-гъэпытагъэр унагъом исхэм ялыгъын IуачIэу илэ зэкIэ ри-хылыныр ары. 1942-рэ илгъэ-сым пыир тыхэку кыпэблагъэ

зэхъум, Блащэпсынэ тидзэ-кIолIхэр ыкIи техникэр бэу кыдахагъэ хъугъэ. Джухэ икIа-лэу Кимэ игъусэу ахэм бэрэ ахахъэщыгъэ, иIахылхэм ащыш горэ къахыгъотэным кIэнэцIыштыгъэ.

Зэо илгъэс хылыгъэхэм ыкIи зэоуж уахътэм Джухэ колхоз-ми унагъоми IофшIэнэу ащы-зэшIуихыгъэр бэдэд. ИкIалэхэ-ри ащ мэкIэ-макIэзэ фигъасэ-щыгъэх. 1941-рэ илгъэсым ишхъэгъусэ Мэсхъудэ Укра-инэм шыщ къалэу Кировоград цыфэхыгъэ. Ащ нэгъыри 6 хъурэ унагъор кыкIэныгъэ. Ахэр зэ-кIэ бзыльфыгъэм зэкъуиIгъэу-цонхэ, IэпыIэгъу зэфэхъужхэу псэунхэ алыгъэу ыплугъэх.

ТхъамыкIагъор сыдигъуи изакъоу къэмыкIоу цыфхэм аIо. Мэсхъудэ ышнахыжъэу Налшык Iогъагъэр фашист гестапэм екIодылагъэ. Ащ иунагъо кынагъэ нэгъырищмэ Блащэпсынэ къагъэзэжъыгъэ. УнэгъуиIури а зы унэ цы-кIум шызэдэпсэунхэр кыныгъэ. Джухэ икIэлэцIыкIу игъусэу ишхъэгъусэ иныбджэгъухэм ащышэу чылэм дэхэр яIэпы-Iэгъухэу унэ ашIынэу рахъухъэ. Рагъажэ ыкIи ащ ишIын, ау чыIэу къэкIуагъэхэм IофшIэ-

ныр кызызэтырагъэуцэ. Унэ ны-кыошIыр джарэуштэу кыма-фэм кыххэнэ. Ащ дэжъым икIалэу Кимэ Теуцожэ Цыгъо иусэу блэкIыгъэ зэманым шы-лакIэу шыриIагъэр зэрэтхъа-мэ-кIэгъуагъэм фэгъэхыгъэр зэ-ригъашIэу зэхыхыгъагъэ.

О, жьыбгъэ,

бэрэ угу хэзгъэкIыгъэ,

Унэ орзашхъэр

къэлIэтыштыгъэ,

ЧIэллхъагъэ шыIэмэ

чIэхыжъэ,

Зэрэщытэу

унэгъыри штэжъэ.

Мы усэ сатырэхэр ежъхэм афэгъэхыгъэ шыпкыу кIа-лэм янэ кыхыщыхъугъэ.

1950-рэ илгъэсым къалэу Мыекъуапэ дэт педучилищым чIахы илгъэспылкIэ ар Ки-мэ кызызэхым янэ зэрэгъу-шIогъагъэр къафэIотэкIыжьи-щыгъэп. Къызыгъэзэжъым кIалэм ублэпIэ классхэм ащы-ригъаджэхэу ригъэжъагъэ. Янэ колхозым кышыгъахэрэри, ежъым кыратырэри зэоуж илгъэс хылыгъэхэм тэрэзэу уащы-псэунымкIэ лгъэшэу мэкIагъэ. Арэу шытми, орзэшхъэ унэ цыкIоу яIагъэм ычIыпIэ ши-фер зытелэ унэ рагъэуцон алгъэ-кIыгъэ.

Илгъэс зытешIэм Кимэ Адыгэ къэралыгъо пединститутым еджэныр шытыгъэкIотагъэ. Янэ кылыгъэхэнэгъэ унагъом иIоф-хэм язытет кыдалыты, илгъэ-ситфым ычIыпIэкIэ илгъэси 3,5-кIэ институтыр кыухыным ифитыныгъэ ректорым кIалэм кырытыгъэ.

Джухэ бэрэ егупшысэщыгъэ ишхъэгъусэ заом кIон зэхъум кырылогъэгъэ гушыIэу икIалэ ипIун фэгъэхыгъэр зэригъэцэ-кIагъэм. Ащ ипIункIэ фэшIэ-щтэу зы кызытыригъэнагъэп. Институт ужым илгъэситIу зытешIэкIэ Кошхъэблэ районом ипэцэ IэнатIэ Джухэ икIалэ кырапэсы. Кимэ дэгъоу кы-

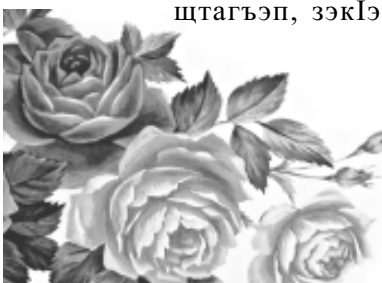

гурылоштыгъэ унагъом имысэу нэмыкI чIыпIэ шылажъэ зы-хъукIэ, ным хылыгъэу телъым зэрэхъоштыр. Ау янэ кыры-Iуагъэ лгъэтыныгъэ зыфашIырэ цыфхэм кыфагъэшъошэгъэ IэнатIэр шигъэзые зэрэмыхъу-щтыр. Джарэуштэу ригъажьи Кимэ партием и Кошхъэблэ райком исекретарэу, райиспол-комым итхъаматэу, Адыгэ хэку исполкомым игъэIорышIапIэ ипашэу, Адыгэ Республикэм иправительствэ хэтэу Iоф ышIагъэ.

Ным игушIогъошхуагъэ кIэлэ закъоу ыплугъэм Кошхъэблэ районым зызэхашагъэр илгъэс 75-рэ зэхъум «Кошхъэблэ рай-оным ицIыф гъэшIуагъэ» зы-фиIорэ шытхъуцIэр кызызэрэ-фагъэшъошагъэр.

— Сянэ кынагъэ кыстыри-лгъэуагъэр сэ къэзгъэшIэ-щтым сшыгъупшэщтэп, — еIо Дыбэгъо Кимэ. — Ар лгъэшэу цыфышIугъэ, зэхэцэкIо бэла-хыгъэ, анахъэ лгъэтыныгъэшхо зыфашIэу къуаджэм дэххэм ащыщыгъэ. ЦIэу ащ фаусыгъэр лгъэшэу къекIуштыгъэ, ар нал-мэс-налкъутэ шыпкыагъэ.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ
Хъаджэрэтыбый.

Тыкъэзыуцухьэрэм уасэ фарегъэшІы

Гъэтхэпэ мазэм, кымафэм
ичьыІэ кызыщыкчэу дунаим
тет къэкырэ пстэуми псэ къаз-
щыпыкІэжырэм, бзыльфыгъэм
и Мафэ хагъэунэфыкы.

Зигугъу къэсшышгт бзылъфыгъэм илофшэн къэкӀырэмэ, кӀорэмэ ыкӀи быбырэмэ, кӀэкӀэу къепӀон хъумэ, тыкӀэзыуцухэрэ пстзуми занкӀэу япхыгъ. Я 11-рэ мыекӀопэ гурыт еджапӀэм естесвеннэ шӀынэгъэхэмкӀэ икӀэлэегъаджээр Тути Калок зылажээрӀр илӀэз 27-рӀ хугъэ. А уахтэм кыкӀоцӀ кӀэлэеджакӀохэм тыкӀэзыуцухэрэ дунаим хэ-шыкӀи фыраӀэным, ар шӀу алӀэгъуным дӀалажӀэ.

Шьольыр зэфшэгьафхэм Тути ащыпсэунэу хуугъэ, кълэгъэгъэ кълэгъэу шымытэу ежъ ышъхэкълэ ячълэопс зыфэдэр ыушэтыгъ. Шевченкэм ыцлэ зыхырэ кълэгъэгъэ институтэу Душанбэ дэтэр дэгъу дэдэу кълэуыхыгъ. Биологиерэ химиерэмкълэ кълэгъэгъэ сэнэхъатыр ащ шыззыригъэгъотыгъ. Нзужым Свердловскэ хэкум шьольыр гъэсэныгъэмкълэ институту дэгъу дэдэу кълэуыхыгъ, естествознаниэмкълэ кълэгъэгъэ сэнэхъатым ащ шыфэжэгъ. Мъ хэкум инсти-

шыфдажаг. мѳ хэжум инстин-
тутэу клэлээгэджэхэм яшлэ-
гээмэ зашыхагѳахорэм методи-
стэу шылэжагѳ, нэужым Свер-
дловск хэжум ит дзэ кэлэжы-
ем неджапэлэ биологиенмрэ хи-
емеркэлэ икІэлээгэджагѳ.

Тути Калок Адыгеим кызы-
кошыжыгээр 2004-рэ илзсыр
ары. А уахтэм кышыублагѳэу
я 35-рэ эколого-биологическѳ
лицеуу Мыекѳуапз дэтым хи-
емерэ биологиенмрэлэ икІэлээг-
эджагѳ. ІофшІэныкІѳ егъэдэ-
сѳахтхэри аригѳѳахыштыгѳэк.

хэр шйуахыжыштыггэх. Хатэм кышаггэклэрэм пчаггэр бэклэ нах мэклаггэми, псгэуми хахбо зэрэйлэ, кыээрэхгэрэм клэлэ-цкылуэр лыплгэнхэмклэ икыуштыггэ. Бжыхгэ-клымэфэ лгэхгэ-ным хэтэрыклхэр кыээрэггэ-кышггэм теггэпсхыггэ ушгтэн лабораториери аггэлжгэштыггэ.

пшээръл афешл, джащ фэдэ
кьабзэу псэушхьэхэмл альегъа-
плгъх, нзужым егъэджэн сыхах-
тым клэлэцыхьлхэм алгьэгугъэ
пстэумл уасэ кьафарегъэшл.
Джащ фэдэу клодыжьыным
ицынагъо зилэ кэкьлрэ лэпкь-
хэр, псэушхьэхэр зехафых,
ахэм якъэгъэгъунэн еджэкл
цыкьлхэм зэралгьэгурэр кьаре-
гъэлуат. Бзылхэм унэ цыкьл-
хэри афашьл. Цыфым ипсау-
ныгъэ кьэзыуцухьэрэ дунаим зэ-
репхыгъэ шьыклэри агуригъалозэ
ар кьэбзэным мэхьанэу илэр Тутл
анегъэсы.

Клэлэцлүхэм нахь агу рихыхэрэм ашцын кьалэм иурам-хэм арыктохээз жыыр нахь зышчыкбабээр ыкли зыщышлоир зэрагэзнафэхээр, хэклир (шэр зэрытыгэ ыкли шаир зэрытыгэхэр) ратэжужыныым ычлыпнэкэ шхынылэхэр зэрэхашлыкыхэр.

Сабыйхэм кьадэхьурэ пстэу-
ми Тути шэгшулыкы, ахэм ях-
хьоныгэхэр ыкIи ятекIоныгэ-
хэр, кьадэмышьугэ шыIэми еж
зыфехьыжы. КIэлэцIыкIу пэпчъ

Лицеир зыфы-
тегэпсыхэгъэ
лъэныкъор кӀэ-
лэеджакӀохэм
шӀу аригъэлъэ-
гъуныр Тути
фыззшӀокыгъ.
ЕджапӀэм иша-
гу къыщыкӀы-
рэ чыгыгъ кӀи
кӀэргъэгъэ
лъэпкъ зэфэ-

шхьафхэм аригъэшшүлшэштыгъэх, клэхэри бзу даригъэгъэ-тхьыхагъэх. Кылуатэрэм дыккыгъоу кьэккыхэрэм лофэу апыл пстэури клэлэджаклохэм аушэтын альэккыгъ. Кымафэрэ кьэлотэным нах зыригъэушъом-бгъуштыгъ, ау классым кьышчы-кылрэ лэпкэ зэфшхьагъэхми алыгаплъэшттыгъэх. Гушылэм пае, тыгъэгъазэм ыкли шылэ ма-зэм чыгулджынымклэ классым нэшбэгухэр, шыбжьиыр, кьэ-баскьэр, помидорхэр, баклажан-

Аригтэшлагээр кыызэрагъэ-
шпыпкъэжыгъэм ишыхъат ри-
гъэджэгъэ сабийхэм, Свердлов-
скэ хэкуми, Адыегими экологи-
емкIэ, биологиемкIэ ыкли хими-
емкIэ яолимпиадэхэм хагъэунэ-
фыкIырэ чIыпIэхэр пчъагъэрэ
кыызэрашыдаыхыгъэхэр. Тыкъэ-
зыуцухьэрэ дунаим икъэухьу-
мэнкли лофшIэгабэхэмкIэ рес-
публикэ ыкли кьэлэ зэнэкьокъу-
хэм икIэлэеджакIохэр къаша-
хагъэшыгъэх. ЕджапIэм ишагу
къэкIыхэрэмкIэ зэрэзтырагъэ-
псыхыагъэм ишIуагъэкIэ еджэпIэ
шагухэм ятеплъэ зыфэдэмкIэ
республикэ зэнэкьокъум илъэ-
сийм ятIонэрэ чIыпIэ шалыгы-
ныр афызэшIокIыгъ.

Мыш фэдэ гээхыагээхэр Тути джы зыдэкЮжыыггээ я 11-рэ мыекьопэ еджапІеми зэрэшишЫштхэм уицыхьэ телгы хьушт.

Биологиимрэ химиимрэ апшээрэ классхэм зрашаригьэхыхэрэм дактоу, федеральнэ кьэралыгбо гээсэнгыгш шапхэхэм атэгэу апарэ ыкй ятлонэрэ классхэм арыххэм «Экологическая этика» зыфилорэ кружокыр афызэхшэ, цыкфу дэдэхээ тыкээзышучухээрэ дунаим Шульгэгу фаушыным, ктаухымэным, хэштыкй фырялэным афегьасэх. Мы эистэуми кьафэжлонхэм пае сабыйхэм зышпысэхухэрэ чыплэм зышпалыхьанээрэ, кьышыкырэ лэпэкхэр кьатхыхьанхэу

хэыхъэу екЮлАкІэ кыфегъоты, умыгъэсэшун сабыйщымыІэу ащ елътэ.

Бзылфыггэм и Мафэклэ кэлэсгаджэхэм экклэми афэгүшлэ, еж кыдыдэхүмэ шлөгюгю кылуагээр — ригүдждэрэ клэлэцпы клүхэм шылэныггэм уасэ зилэ чыплэ шагютыныр, шлэныггэхэм афэшаггэху кыэтэджынхэр ары. Мыш дэжымы Тути зэгүшпысагээр ышхыэ зэкюп, ригүдждэхэрэр ары нахы.

МЭЩЛИЭКЪО Саид.

Гухахъо хегъуатэ

Набэкъо Маринэ къуаджэм зыдэсым партием ирайком, райисполкомым ильэс 15 ащылэжыагъ. Етланэ иунагъо Мыекъуапэ къызегъэзжым (хэгъгум зэхъокыныгъэхэр чыклоштыгъэх) уахтэ къэсыгъ нэбгырэ пэлчэ зэрэхъыжыбштым пылгынэу, ышхъэ хихыжынкэу.

уахътэм къэзылонхэр кыккъо-
кыгъэх дапIэ кызызуихымэ Iоф
ышIэн зэрильэкIыштыр, цIыф-
хэр нахьыбэу кызыэрэфэ-
кIоштхэр.

Аш тетэу игъунэгъу бзылгыгъу бухгалтерэу юф зышӀэрэр тхылгхэм ягъэпсынклӀ кыдели дӀплӀ цыкӀу кызылӀуихыгъ, днӀны ишыкӀӀэгъ псӀуалъэхэр чыфӀкӀӀ кыщӀэгъыгъэх, юф-шӀӀныри ригъӀжыгъ.

— Джиы пенсиехэмклэ фондм хьакъулахьэу фэнтлун-
щын фаер бэдэдэ зэрэхуьгэм
кыхэклэу зилоф зэфэзышлы-
жыы зышлохьохэри щылэх. О,
Марин, аиц угу кыгьэклоды-
гьэба?, — севпчы бзылгыфгэм.

— Шыпккээ, хыакуулаххорэм бэджэндьпккэм кыазерахаххорэм Юфыр хылыгээ дэдэ кэшшы. Хабзэр унээ предпринимательхэм кьаделэу алами, ащ фэдэ лэпылэгьу шылэп. Шыпккээ, тендерхэм

ашуагьэ кьытэклы. Силофшэн иегъжыгъгым ашклэ Иофэу сшагъэм кьыклэкгуагъэм ишлогъэшхо кьысэклыгъ. Адыгэхэр Урысым зыгохъагъэхэр илбэз 450-рэ зэрэхъугъэм ипэгбоклэу шыуашэхэр сагъэдыгъагъэх. Иофыр кьыныгъэ, охътэ клэкым кьыкылокл бгъэцэклэн фъэгъэ. Ау игъом тыухыгъ ыкли Иофшэным кьыклэкгуагъэмклэ машинэхэр сшфъгъэх. Ац тэтэу тендер Иофшаклэр тлоуцугъэ кьысшъхъэпагъ. Етланэ зишуагъэ кьытэклэрэр ансамблэ цыкълухэм ты зэрафадэрэр ары. Ащ фэдэу ермэл ансамблэ «Наири» зыфи-лорэм илбэсищ хъугъэу тыфэдэ, «Майкопчаночкэми» изаказхэр тэгъэцаклэх. Шыпыкъэ, хьакыулахыкым кьазэрахыхорэм унэе предпринимательхэм ялоф хылыбэ дэдэ кьешы. Цыфхэр ззусэжыштхэр ашлэрэп. Зэмклэ гъунзпкъэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу зэхэхъажынкху рахъхъ, ау зыхэхъажьхэрэмклэ ари фэдэп. Сыдэу шытми, Иофым икылылэ имылэу мэху. Цыфхэр зэфытеожых, зэупчыжых, ау ашлэщтыр ашлэрэп.

— Мы мафэху бзылфы-
гэхэм ямэфэки зыцифагъэ-
хъазырым цIыфхэр нахьыбзу
кышъуфэкиагъэхэба?

— Лэшэу сэгэшилгабо, ау блэкыгээ илээсхэм мэфэклым ипэгэоклэу бзылэфыгээхэр бэу тагэдэнэу кыээрэкложотыгээхэм фэдэу мы мафэхэм шылагээхэп. Блэкыгээ илээсхэм зэтельэу шэкыбэ кахьашытыг, зу пкыыгэу шымыгэу пкыгызыл-шы тагэдынуу кваложытыгэх. Ау мы уахэтэм цыфхэр зыгорэм ежэхэм фэд. Арэу шытым, тыхтаусыхэрэп, илээси 6 — 7 хьугэу кыгфаклохэрэр шылэх.

— *Марин, уиЮфшІэн творчeskэу шыт...*

— Ары, си!офш!эн лэшэу
сыгу рехы, аш бэ гупшысэу
хэплэхьан плээк!ыштыр. Ау
хыхьафитэу !оф пшшэн пэ-
хызмэт !офхэри, кьэлгытэн, зэ-
гьэпшэн !офхэри пэрыоху мэ-
хух. !офш!энэм екл!лэклабэ
и! . Цыфым кыхыхыгьэ шэк!ыр
зэридынэу кыбуагьэр сыгу ри-
мышымэ, ар псынклэу сыдын
слээк!ырэн. Сэ зэрэслэгьурэр
нэмык зыхьук!э, уахэтэ тесгьа-
ш!э, сегупшысэ, сыдэу хытми
сэ с!уагьэ горэ хэсэгьащэ. Бэмэ
«о зэрэп!у», «ор-орэу кьэугу-
пшысэ» кыса!о. Шэк!ыр кьэзы-
сэфыштым тучаным сыдаклоу
кыдыхэхэсу мэху. Аш пэе

ахьшэ алызыыхэрэри шылэх, ау
сэ алысхырэп, цыфым илоф
кыфэсэгэпсынклэ, ыды шлои-
гьом кьеклушт шэклыр зыфэдэр
сэ нахь кьызгурэло сшлошты,
арышэ, сэрклэ нахь псынкл ар
кьыдыхэхымэ.

— Непэ дэпІэ цІыкІу пІыггы-
мэ, ащ кыыхэкІырэмкІэ унагъор
щыІэшъущта?

— Хяау, шыэшгуштэп. Рензу сыгу къэкыжкы зэгорэм Юф зыдэсшэгэгъэ збыльфыгъэм урам-
мым сыщыгукIи дэлэ къызэр-
рэзлукыгъэр зесэлэм, «Марин,
ащ урышыгIэшгуштэп, етIанэ
адыгъ унагъом шIэнэу илгыр
къызедлпльгэткIэ...» къысило-
гъагъ. Ау ЮфшIэныр шIу плэгъу
зыхукIэ, ащ гухахъор хэогъуагъ,
узылэпещ. ЕтIани негъу
ЮфшIэн зыщычымыгIэм, ащкIи
шыкур плон фæс.

— Марин, гуаххь зыхэбгьотэрэ улофшлэн цылакли кыуитынуну, бэрэ цыфхэр бэгьушлонхуну сыпфэ-
льаfo, бзыльфы-
гьэхэм ямэф-
кыкли сыпфэ-
гушlo.

СИХЪУ
Гощнагъу.

Зыпылъым гухахъо хегъуатэ

Бжэмыхъу Рузанэ предприниматель ныбжыкI. ИсэнахъаткIэ юрист, ау ар IофшIэн шъхьалэу хихыгъап. Янэ зыпылъ IофшIэныр унэгъо бизнес афэхъугъэу, ар лъыгъэкIотэгъэным, общественнэ гъэшхэным ифэшшошэ чIыпIэ пытэ шыубытыгъэным ылъэкIыштыр хешыхъэ. ЗэшIуихыркIэ гъунэкъэ гъэнэфагъэ зилэ обществу «Круиз» зыцIэр зэхашагъэу, къэлэ гупчэм ыкIи МыекIуапэ ипсэупIэ хьаблэу «КъохъэпIэ бэдзэршIыпIэкIэ» заджэхэрэм пэблагъэу ресторанхэр агъэлажэх. Мы илъэсым ижъоныгъуакIэ ябизнес къызызIуахыгъэр илъэсипшI хьушт.

Бзылъфыгъэхэм я Дунэе мафэ къызыщысштым предприниматель ныбжыкIэм тызылIокIэм яIофшIэн зэрэзэхъагъэм, бизнесым нахьыбэу шIуагъэ къегъэтыгъэным, къаIуалIэхэрэр къафэразэхуэ гъэкIотэжыгъэнхэм фэшI шIыкIэу агъэфедэхэрэм, цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэным ыкIи республикэм иэкономикэ зыкъегъэлэтыгъэным хэбзэлэхъ-

хэмкIэ зэрэхэлажэхэрэм, нэмыкI лъэныкъохэм тащигъэ-гъозагъ.

— Сызыпылъ предприниматель IофшIэнымкIэ апшгэрэ еджапIэм сэнэхъатэу шыззэгъэгъотыгъэм ишIуагъэ къысэ-кIы, — еIо Рузанэ. — Унэгъо бизнесыр лъыгъэкIотэгъээн фаеу зэрэщыт закъор армырэу, общественнэ гъэшхэным упы-лъыныр сшIогъэшIэгъон ыкIи сыгукIэ къэсэштэ. Ащ пае рес-тораторкIэ заджэхэрэ сэнэхъа-тым епхыгъэ курсхэр къэсы-ухыжыгъэх. Краснодар, Шъа-чэ, Москва бэрэ сашIэ, лъэ-ныкъом кIэу къыхахъэхэрэм сынаIэ атесэдзэ, ахэр тIофшIэн зэрэщызгъэфедэштхэм, дгъашхэхэрэр нахь зэрэдгъэрэ-зэштхэм ренэу сапылъ. Гушы-Iэм пае, щэджэгъуашхэм ехъу-лэу «бизнес ланчкIэ» тызэджэ-рэ шIыкIэу дгъэфедэрэр бэмэ агу рехы.

Предприниматель ныбжыкIэм къызэршIуагъэмкIэ, зы-пылъхэ IофшIэныр уизакъоу зепхъэшъуштэп, акIуачIэ изэу рестораниIум Iоф пфягъэшIэ-штэп. Ащ пае янэ, ыш, ежыр нахь зыфитегъэпсыхъэгъэхэ лъэныкъо зэфэшъхьафхэм афэ-гъэзагъэхуэ, хэти ыгу етыгъэу Iоф ешIэ, нахьыбэу шIуагъэ къызэрахъыжыштым, хэхъо-ныгъакIэхэр зэрашIыштхэм, ягуапэу цIыфхэр аджэ къаIо-хэу зэрагъэпсыштым пылъых.

ШхапIэм щаупшэрыхъэхэрэм азыфагу чIыпIэ гъэнэфагъэ щаубыты адыгэ лъэпкъ шхы-ныгъохэм. Шэны зэрэхъугъэу, цIыфхэр нэмыкI чIыпIэ хьэ-

кIапIэ зыкIохэкIэ, зыхэхъэгъэ-хэ лъэпкъым ишэн-хабзэхэр зэрагъашIэхэ, уасэ афашIы ашIоигъоу лъэпкъ шхыныгъо-хэм акIэупчIэх, ауплъэкIух.

— Джырэблагъэ Москва къыкIыгъэхэ нэбгыритф тыхьа-кIагъ, — лъегъэкIуатэ Руза-нэ. — Адыгэ шхыныгъохэу ахэм апэдгъохыгъэхэр лъэш дэдэу агу рыхыгъэх, шытхъоу къараIуалIэрэр афэмыхыжъу, къытфэразэхуэ ахэр кIожы-гъэх. ТишхапIэ ыцIэ дахэкIэ ащ зэригъэлъуштым имызакъоу, лъэпкъымкIэ осэ инэу зэрэщы-тыр тигопэ дэд. Лъэпкъым ехьылIэгъэ шытхъоу хьакIэхэм аIуатэрэм ишIуагъэкIэ къаIо-хэрэм япчъагъи хэхъошт, нахь лъагъу лъэпкъым ыцIэ аIэ-тышт.

ТигушыIэгъу зэрэхигъэунэ-фыкIыгъэу ыкIи тэри тызэрэ-щыгъуазэу, джы МыекIуапэ ресторан зэтэгъэпсыхъагъэхэр бэу къыдэтэджагъэх, ахэм азы-фагу илъ зэнэкъокъуми ренэу хэхъо, хэти цIыфхэр нахьыбэу зэрэзылыищэштхэм фэбанэ. Арышъ, мылькур нахьыбэу къэзытын зылъэкIырэр мэфэкI ыкIи юбилей пчыхъэзэхъэхэ-хуэ зэхашхэрэр, нысэщэ джэ-гухэр, нэмыкI зэхахъэхуэ къа-угупшысыхэрэр ары. Ахэм афэдэхэр зигугъу къэтшIырэ шхапIэм зыхъэхашъ, къаIуа-лIэхэрэр нахь дэгъоу зэрагъэ-рэзэштхэм тетэу апэгъокIыхэзэ.

Мары, гъэтхапэм и 8-м ехъу-лэу IофшIэпIэ зэфэшъхьафхэм ащылажэхэрэр рестораным шызэхэсынхэу агъэнафэ. Ахэм яшIоигъоныгъэхэр дэгъоу афэ-гъэцэкIэгъэнхэм, культурэшIу хэлэу хьакIэхэм апэгъокIы-гъэным, гъэрэзэгъэнхэм яшъы-пкъэу зыфагъэхъазыры.

Бэми, макIэми цIыфхэм IофшIэн язытырэ пэпч къэра-лыгъоми фэлажэ. Хэбзэлэхъ-хэр атых, бюджетым хэмы-хэрэ фондхэм тынхэр ахагъа-хъэх. Ресторанхэм нэбгырэ пшIырыпшI аIут. Ахэм апае со-циальнэ пакет икIуекIэ заджэ-хэрэр агъэфедэ. ШIокI зимылэ пенсие ыкIи медицинэ страхо-ваниехэм ахэм апае тынхэр ахагъахъэх, хабзэм ыгъэнэфэ-гъэ шапхъэхэм атэггэпсыкIы-гъэу хэбзэлэхъхэр атых.

ИкIэухым къатло тшIоигъу зигугъу къэтшIыгъэ предприниматель ныбжыкIэм ыкIи ащ иIофшIэгъу бзылъфыгъэхэм зэрэдунаеу шагъэмэфэкIырэ мафэу гъэтхапэм и 8-м фэшI тазэрэфэгущIорэр, насыпы-шIонхуэ, тапэкIэ гъэхъэгъэ нахь инхэр къагъэлъэгъонэу тызэра-фэлаIорэр.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Сурэтым итыр: **Бжэмыхъу Рузан.**

Цыфым шэн-зекIуакIэу къыдэхъугъэр, ицIыкIугъом халъхъагъэр игъашIэ шыпхы-рищышт, ныбжымы, къины-гъохэми, шылакIэм зэхъокIы-ныгъэу къыхыгъэхэми ахэр хагъэзыштхэп. Ар къеушы-хъаты бзылъфыгъэу зигугъу къэтшIымэ тшIоигъом.

Блэгъожь Мирэ илъэс 45-рэ кIэлэгъэджэ сэнэхъатым ритыгъ. Ащ инахьыбэм Теуцожь районым ит къуаджэу Нэшъу-кIуае дэт гурыт еджапIэм хы-сапымкIэ шыригъэджагъэх. Заом, зэо ужым зицIыкIугъо, зи-кIэлэгъу къыхиубытэгъэ пстэ-умэ афэдэу, илъэс къынхэр ащ къызэринэкIыгъэх. Арэу шыт-ми, еджапIэм зычIахъэм еджэ-ным ар лъэшэу зылэпищгъагъ. Зэшыпхъуишым анахьыжъэу, унэгъо хьызмэтыр нахьыбэу тегъэуагъэ хъугъэми, ар Iэп-дэлэл ышIыгъэп. Рыхьыжъэрэ Iофыр кIэзыгъэ фимышIэу ыгъэцэкIэнэу, гъогу ныкъом къышчыгъэтылэу, гъунэм

Иэдэбыр сыдигъуи апэ ригъэшъыгъ

нигъэсынэу ицIыкIугъом къы-щыублагъэу шэн хэлъыгъ. Ащ ишыхъатэу, еджэпIэ ужым, сыд икIынми, Адыгэ кIэлэгъэджэ институтым чIэхъагъ ыкIи фи-зикэмрэ хысапымрэкIэ ифа-культет къыухыгъ.

КIэлэеджакIохэм шIу альэ-гъоу, ипредмет ашIокIынми, ягуапэу зиурок чIахъэхэрэ кIэ-лэгъаджэхэм Мирэ ашыщыгъ. Бзылъфыгъэ шэн-зекIокIэ да-хэу хэлъхэм Iоф зыдишIэхэрэм шъхъэклафэ къыфарагъэшIыгъ. Илъэсыбэ хъугъэу еджапIэр къэзыухыгъэхэм ягуапэу езы-гъэджагъэхэм ыцIэ къыраIо-ныр, игугъу шIукIэ ашIыныр шIэныгъэу аригъэгъотыгъэ за-къор арэп зэлъытыгъэр. Мирэ ар къыдэхъугъ. Ежыри ригъэ-джагъэхэм арыгушхоу ягугъу къешIы, непэ къызнэсыгъэм экIэри къешIэжы, шыIэныгъэ гъогоу къыхахыгъэм, зынэ-сыгъэхэм, гъэхъагъэу яIэхэм, къадэмыхъугъэхэм альэплэ, нэбгырэ пэпч непэ ищылакIэ зыфэдэр ешIэ.

— КIэлэгъэджэ сэнэхъатыр къызэрэхэсхыгъэм сырыкIэ-гъожъэу зы такыкI къыхэкIы-гъэп, — ыIуагъ ащ Iоф зыщи-шIэгъэ илъэххэр ыгу къыгъэ-кIыжыхэзэ. — Сыгу сыригъэ-Iэжыныу, жабзэ къыдэмыгъо-тышъунэу кIэлэеджакIо сапэ къыкIыгъэп, зэкIэри дэгъу зэ-кIагъэх.

Мирэ ар насыпыгъэу зыфе-лэгъужы нахь, ежэ ишIушIа-гъэу хэлъыгъэм, кIэлэеджэ-пстэури зэрэзэфэмыдэм, нэб-гырэ пэпч экIолIэкIэ гъэнэ-фагъэ къызэрэфигъотышты-гъэм ягугъу къышIырэп. Ар къэзыIоажырэр ригъэджагъэхэр ары. Ныбжымырэ IофшIэгъу илъэххэр «яIахэ аштагъэми», ащ сыдигъуи иIофшIэн, ипшгэ-рылхэр Iэпдэлэл ышIыгъэхэп, язэщыгъэп, пшгъыгъэми къы-зыхигъэшчыгъэп, ишэн зэрихъо-кIыгъэу, теурыкIуагъэ къыз-хигъэфагъэу зыпарэми ылъэ-гъугъэп.

Мирэ ицIыкIугъо-икIэлэгъухэр къызхиубытэгъэ илъэххэр зы-

текIыхэми, ишыIэныгъэ гъогу псынIкIэ дэдэу зэтеуцаугъэп, икIын Iахэ шилэгъугъэ, бзылъ-фыгъэ насыпым къыухъэуи хъугъэ, ау сыдигъокIи бзылъ-фыгъэ Иэдэбыгъэу, шъэбагъэу, мэхъагъэу хэлъхэр чIинагъэхэп. Адыгэ шэн-зекIокIэ дахэу янэ-рэ ятэрэ халъхъагъэхэр сыд хъугъэми игъашIэ ащ къышчы-хырищыгъэх. Ар шъабэу, ма-кIэу мэгущыIэ, уедэлэу зэпы-тыгъэми уезэщыштэп, ау лые къыIоу зэхэпхырэп, зыгорэ къыIоным е ышIэным ыпэкIэ мызэу, мытIоу ар ыгукIэ зэ-ригъэфэшт. ИныбжыкIэгъум зэришэныгъэу, непэ къызнэ-сыгъэми нахьыжы нахьыкIи шъхъэклафэ афишIын фаеу елыгъэ, Иэдэбыр сыдигъокIи апэ регъэшъы. А зэпстэури шIокI имылэу бзылъфыгъэм хэлъынхэ фаеу, шылакIэм зэ-хъокIыныгъэхэр къызэрихы-гъэхэм пае ахэр зыхэбгъэзы мыхъуштхэу зыIохэрэм ар ащыш.

— Илъэсыбэу Iоф зышIа-

гъэм къыкIоцI эзгъэджагъэхэм непэ салукIэмэ анэгъу зэлухыгъэу къызэрэспэгъокIыхэрэр ары насыпыгъэр, — еIо Мирэ на-сыпым фэгъэхъыгъэ упчIэу еттыгъэм джэуап къыриты-жызэ. — Ным илъфыгъэхэр псаухэмэ ащ нахь насыпыгъи шыIэп. Сишъхъэгъусэ псаоу ташъхъагъ итышъ, ари насы-пыгъ.

Мирэ а зэпстэури насыпы-гъэу ыгукIэ зэрилыгъэрэр ынэ-хэм къаIэщышъ, джыри илъэ-сыбэрэ ишъхъэгъуси ежыри ялъфыгъэхэм ашъхъагъ итын-хэу тафэлаIо, бзылъфыгъэхэм я Дунэе мафэ пае ежэ тыгу къыддэлэу тыфэгущIо.

ХЪУТ Нэфсэт.

«Сиофшлэн сыгу рехьы»

Тхьаркьохьо Маринэ
цыф шъаб, цыф рэ-
хьат, цыф йуш. Ау

ышлэрэр псынклэу пчэгум кырилхьанышъ, зэрэ-
лушыр цыфмэ языгъашлэмэ зышлоигьохэм ащыщэп.
Гушылэр нэсымэ, макьэу, ау мэхьанэ илэу кылошт.
Кыиорэм нахьы бэ зеришлэрэр кыхьыщы.

Илээс 11-клэ узкьлэбэжы-
мэ Маринэ Адыгэ кьэралыгъо
университетым юриспруден-
циемклэ ифакультет дэгъу дэ-
дэу кыухыгъ. Бэ темышлэу
кандидатскэр ытхыгъ ыкли
кыгъэшъыпкьэжыгъ. Темэу
кыыхыгъэр Адыгеим кьэра-
лыгъор шыгъэпсыгъэ зэрэхьу-
гъэм фэгъэхыгъагъ.

Сыдигъуи пшъашъэр еджэ-
ным фэщэгъу шытыгъ, еджа-
плэм университетими дэгъу
дэдэу ащеджагъ, ны-тыхэр ре-
нэу зытелунклэхэрэм афэмыдэу
ежъ-ежырэу ышъхъэ илоф зэ-
рифагъ. Университетым шеджэ
зэхьум профессорэу Владимир
Маргиевым пшъэшъэ Исэ цы-
клум гу кылытагъ, бэ кьэзы-
мылорэ студенткэм ипшъэрлы-
хэр дэгъуо зеригъэцаклэхэрэр,
ипшъэдэклъжы икьу фэди-
зэу кызырэгъуылорэр ыгу ри-
хыгъ. Ары зышъагъэ кьэклау-
гъэри наукэм илгъагъо тыхъ-
нымклэ.

Маринэ сыдигъуи зыфагъэ-
зэрэ йофыр ыгу етыгъу, теуры-
кьагъэ е тыхъгъэпцыгъэ хэмы-

лъэу егъэцаклэ. Ары зэреджа-
гъэри, ары иунагъо зеригъэпсы-
рэри, иклэлэцыкьлэхэр зери-
пцухэрэри. Ныбжыкьлэу, еджэныр
кымыухыгъэ ар унагъо ихъагъ,
мэшэлахъэу, сабыишъ кыфэ-
хъугъ. Унагъо уилэу, сабыишъ
ппыльхъу уеджэныр зэрэ-
кьыныр бзыльфыгъабэм ашлэ. Ау
Маринэ шыклагъэ имылэу зэ-
клэри зэдифын ыльэкьыгъ.
Шышъкьэ, ашкьлэ лэпылэгъу фэ-
хъугъэх ишъхъэгъуси, ипшъ-
игуаши, янэ-ятэхэри. Ахэм зэ-
рафэразэр игушылэхэм кьа-
хъы.

Маринэ непэ Адыгэ кьэра-
лыгъо университетым шыре-
гъаджэ. Ащ сыкыпкыры-
кыгъэ сеупчлы студентхэм
яеджаклэ, ежъ еджэ зэхьумрэ
(бэ темышлагъэми) непэрэ ма-
фэхэмрэ зэбгъапшэхэмэ ныб-
жыкьлэхэр еджэным зэрэфэ-
щагъэхэм.

— Непи еджэ зышлоигъоу,
еджэным егугъоу ныбжыкьлэ-
хэм ахэтыр бэ, — кьелуатэ клэ-
лэгъаджэ. — Уахьатм шлэ-
хъу зэхьокьыныгъэхэр кы-

зыдехьых, ау тифакультет тэ
тилгъэхъани, джыри дэгъоу
еджэрабэ члэс. Тэ теждэ зэхьум
факультетыр кызылгъахыгъэ-
клагъ, студентхэр лэшэу фэ-
клэшыгъоу еджэщыгъэх. Къэ-
зыухыгъэхэм непэ Москва,
Санкт-Петербург, нэмыкь кьэ-
лэшхохэм иоф ашашлэ. Дэгъоу
уеджэным тхъамыкь бай илэп,
унэгъо кызырэкьлэхэм кьары-
кыхэрэми дэгъу дэдэу еджэ-
хэрэр ахэтых. Ащ фэдэу сыгу
кьэклъжэ зэпыт зы студент.
Илээс еджэгъур зедгъажыкьлэ,
зизанятиехэм укломэ хьуштыр-
мыхъуштыр студентхэм зэха-
фэу мэхъу. Етланэ фэгъэкло-
тэныгъэу «свободнэ посеще-
ние» зыфалорэри шылэба! Ащ
фэдэу зы студент занятиехэм
цымылэштыгъэу экзаменым
кьэклауагъ. Сэ зыми гухъэ-гужъ

фэсшырэп, ау сыгукьлэ «пшлэ-
рэм теплэын» зэсложыгъ.
Студентым билетыр кыыхихи,
дэгъу дэдэу кыиотагъ, упчлабэ
естыгъ, ау зэклэми куоу джэуап
кьаритыжыгъ, сэри сигуапэу
«5» фэгъэуцугъ, шъхъэкла-
фэ зэрэфэсшырэри еслюагъ.
Арышъ, загъорэ еджакло кьэ-
клогъэ-кьэмыкьлауагъэм шлэны-
гъэхэр емылгытыгъэуи кыыхъ-
кы. Кьалэм икьэбар сызы-
кьэуапчлэм, иунагъокьлэ гумэ-
кьыгъо илэу, ащ пае кьэклон ымы-
лэкьыгъэу кычлэкьыгъ.

Илофшлэн шлу зэрилгъэу-
рэр кыыхъышъыми, сеупчлы
апшъэрэ еджаплэм шеджэ-
джэнхэр ыгу рехьымэ.

— Апэрэмклэ, нэмыкь Илоф-
шлэн сэ сшлагъэп, ятлонэрэмклэ,
сыгу рехьы ныбжыкьлэхэм иоф
адэсшлэныр. Еджэныр кьэсы-

ухы зэхьум сегушысэщыгъ
теорием зыфэгъэзэщгъэ, хъа-
умэ практикэу сылэжэщгъэ.
А лэахъаным факультетыр
ылгъэ теуоштыгъ, кафедра-
клэхэр кызылгъахыгъэх.
Ащ фэдэу кафедраклэу Консти-
туцием епхыгъэ фитыныгъэхэм
яхъылагъэм сырагъэблэгъагъ.
Ащ илээс 11 тешлагъ, илээс
кьэс сиофшлэн нахъ сыгу ре-
хьыжы.

— Уисабыхэр цыкьлэхэми
ош фэдэ ахэолгъагъуа, ахэм
япунклэ сыд о анахъ мэхъанэ
зэптырэр?

— Агурэ цыкьлэм ицыф
гъэпсыкьлэ сэщ фэдэу кыы-
шлэшы. Сипшъашъэхэм шъып-
кьэныгъэ ахэлгъу, яунагъо, ягу-
псэхэм, зэклэ цыфхэм шъхъэ-
клафэ афашлэу хъунхъу сыфай.

Маринэ ыныбжыкьлэ илээс
30-м тлэкьлэ ехъугъ нылэп. Ау
цылэныгъэм кышъыдэхъугъэр
бэ. Зэклэмэ анахъ лъаплэр иуна-
гъу, исабий цыкьлэхэр арых.
Ахэм адакьлоу ыпшъэкьлэ кы-
зэрэщытлауагъэу университе-
тыр кыухыгъ, кандидатскэр
ытхыгъ, кыгъэшъыпкьэ-
жыгъ, доцент хъугъэ, иуна-
гъокьли илофшлэнкьли чыплэ
дахэ шылэныгъэм шигъотыгъ.

Ащ фэдишъыр цыфым ежъ
изакьоу, лэпылэгъу имылэу кы-
зэрэдэмыхъурэр Маринэ кы-
гурэлэ. Инаучнэ пэщагъэу Вла-
димир Маргиевым, иунагъо,
анахъэу ипшъ кызырэдэлагъэ-
хэр, ахэм лэшэу зэрафэразэр
кьелэ.

Маринэ, уилофшлэн гухахъо
хэбгъуатэу, иунагъо гушъагъо
цэхъу кымыхъухъэу илээсы-
бэрэ ушылэнэу пфэсэлэ, бзыль-
фыгъэхэм ямэфэклъкьлэ сыпфэ-
гушлэ.

СИХЪУ Гоцнагъу.

Мэхъанэу илагъэр нэмыкь

Дунаир кызышкьлэжырэ
ыкли гупшысаклэхэр шъхъэм
кызышкьлэхэр лэахъанэ анахъ
дахэу ыкли шлагъоу илээсым
кыыхафэрэм — гъатхэм шлу
тлэгъурэ ыкли лыгъэныгъэ зы-
фэтшырэ тибзыльфыгъэхэм
ямэфэклэ зэретэфэрэм мэхъанэ
гъэнафэгъэ илэу шыт.

Гъэтхапэм и 8-р бзыльфы-
гъэхэм я Мафэу дунаим шыха-
гъэунэфыкьы. А мафэр зыгъэ-
псэфыгъоу агъэнэфагъ ыкли
бзыльфыгъэхэм ямэфэклъкьлэ
афэгъушлэх, анахъэу хъульфы-
гъэхэм бзыльфыгъэхэр агъа-
шлэх, кьэагъэхэр, шлухъаф-
тынхэр аратых. Зэклэми а мэ-
фэклъм тежэ, тышэгъушлукьы,
ау гъэтхапэм и 8-р бзыльфы-
гъэхэм я Мафэу кызыкьыха-
хыгъэм имэхъанэ бэмэ ашлэрэп.

Бзыльфыгъэхэм яфитыныгъэ-
хэм якъы-
дэхын ащ
ылгъапс.
Зифиты-

ныгъэхэр хъульфыгъэхэм ялэ-
хэм языгъапшэхэр бзыльфы-
гъэхэм ямэфэклэу мыр алыгътэ.

Мы мэфэклъм итарихъ Кла-
ра Цеткин рапхы. Ащ бзыль-
фыгъэхэр зыхэхэрэ револю-
ционнэ отряд зэхищи, зыгъэла-
жъэхэрэм апэуцужыгъэх. Зы
мэфэ иофклэ ар мыхъугъэ нахъ
мышлэми, «бзыльфыгъэ проле-
тариатыр» кызыхъугъэ мафэу
аригъэлгытагъ. Бзыльфыгъэ
социалисткэхэм я 2-рэ Дунэе
конференциеу 1910-рэ илээсым
Копенгаген шыкьлауагъэм Кла-
ра Цеткин кьащыхилхъагъ
илээс кьэс бзыльфыгъэхэм я
Мафэ хагъэунэфыкьлэну. Анахъ
гупшысэ шъхъалэу ащ хэлъы-
гъэр бзыльфыгъэхэм хэдзын-
хэмклэ фитыныгъэ ятыгъэныр
ары. Зэрэдунаеу шыпсэурэ
бзыльфыгъэхэр зэфэдэныгъэм
фэбэнэнхэм мы иофтхъабзэр
кыфэджагъ. Кьэралыгъо пэпчъ
мэфэклъм гъэтхапэм имэфэ зэ-
фэшъафхэм ащыхагъэунэ-
фыкьлыштыгъ.

Бзыльфыгъэхэм я Дунэе ма-
фэ итарихъ Урысыем 1913-рэ
илээсым кышырегъагъэ. Ащыгъум
Петербург пащэу илагъэм клэлълу-
хи бзыльфы-
гъэхэм яфитыныгъэхэр зыпари
пэрыохъу кьафэмыхъоу кьы-
ралотыкьынымклэ зэхэхъахъо
ашыгъагъ. Ащ ыуж бзыльфы-
гъэхэм макъэ ялэнымклэ, кьэ-
ралыгъом зэрифэшъауашъу ны-
хэм лэпылэгъу кьаригъэкьы-

нымклэ унашъохэр аштагъэх.
Ащ кышщегъэжыагъэу гъэтха-
пэм и 8-м кьэралыгъо мэхъа-
нэ илэ хъугъэ, мэфэклэ шлы-
клэм тетэу ар хагъэунэфыкьы.
2002-рэ илээсым кышщегъэ-
жыагъэу бзыльфыгъэхэм я Ду-
нэе мафэ зыгъэпсэфыгъоу
агъэнэфагъ.

Непэрэ мафэхэм мы мэфэ-
кьым политическэ мэхъанэ илэ-
жэп. Ыпэклэ емызэгъ, мэфэклэ
зэхэхэхэр зэхашъщыгъэхэмэ,
джы унэгъо кьлоцым, иофшлэ-
плэхэм ащыхагъэунэфыкьы
шлухъафтынхэмклэ, кьэагъэ-
хэмклэ бзыльфыгъэхэр агъэгъу-
шлэх.

Бзыльфыгъэхэм я Дунэе ма-
фэ мэхъанэу ратырэр, ар зэрэ-
хагъэунэфыкьлэры шлыклэр
зэдгъашлэ тшлоигъоу нэбгырэ
заулэмэ гушылэгъу тафэхъугъ.

**Аслъан,
илээс 47-рэ ыныбжъ:**

— Тянэхэм, тигупсэхэм та-
фэгъушлонымклэ мы мэфэклъм
амалышлоу шыт, а мафэм ахэр
джыри зэ тыгу кьэтэгъэкьы.
Сянэ илээс 75-рэ ыныбжъ. Джы
кызынэсыгъэми сшыхэр, сшы-
пхъухэр тызэгъусэу мэфэклъм
хэтэгъэунэфыкьы, тэгъэллэп.
Ным и Мафэу ары сэ ащ сы-
зэрэплъырэ. Ным ишлулэгъу
зыми пэпшышътэп зыфалорэм
дебгъэштэнэу шыт. Ахэр телэ-
фэхэ джыри тысабий. Гъэтха-
пэм и 8-м имызакъоу мафэ кьэс

ахэр тыгу илэынхэ, агу кызыр-
эдэтцэщытым тыпылэын фае.

**Адам,
илээс 33-рэ ыныбжъ:**

— Гъэтхапэм и 8-р сэ
сшъхъэклэ ным и Мафэу сэ-
лыгътэ. Дунаим шыхагъэунэ-
фыкьлэры мэфэклэ мафэхэм мыр
анахъ лъаплэу сеплгы. Сыда
плэмэ дунаим тыкытезгыгъэ-
хъогъэ ныхэм, дгъэллэплэрэ тя-
нэжъхэм, тшыпхъу класэхэм я
Маф. Илээс кьэс гъэтхапэм и
8-р тиунагъокьлэ хэтэгъэунэ-
фыкьы. Кысыпблагъэхэм ямы-
закъоу тиреспубликэ зэклэ
шыпсэурэ адыгэ бзыльфыгъэ-
хэм сафэлъало псауныгъэ пытэ
ялэу, ябын-унагъохэм адат-
хъэхъу шылэнхъу.

**Нэфсэт,
илээс 26-рэ ыныбжъ,
иоф ешлэ:**

— Хэтрэ бзыльфыгъэи фэдэу
мы мафэр сэгъэллэп, лэшэу
сежэ. Хабзэ зэрэхъугъэу мы
мафэм хъульфыгъэхэм бзыль-
фыгъэхэр агъагъэунэу шытышъ,
сэри сыфай кьэагъэи, шлу-
хъафтыни кысыфашлэну, са-
гъэллэпленэу.

**Аулэ Мурат,
клэлэгъаджъ**

— Гъэтхапэм и 8-р сянэ
имэфэклэ мафэу тефэ. Арышъ,
унагъом исхэмклэ ащ мэфэ-
кьитлумкьли тыфэгъушлэ. Мэфэклэ
мафэм бзыльфыгъэхэр нахъ

шъабэ мэхъух, мафэ кьэс зэрэ-
шыгъэхэм афэмыдэу цыгъын
клэраклэхэр зышлалэх, угу кы-
дащае. Мэфэклъм емылгы-
тыгъэу нахъыбэрэ джаушътэу
зыпылгыжъхэ зыхъукьлэ хъуль-
фыгъэхэмклэ гуапэ тшыхъушъ.
Тэри тиамал кызырэхъэу зы-
пари кызытэдгъэнэштэп, агу
кызырэдэтцэщытым тыпы-
лышът.

Рустам, студент:

— Пшъэшъэжыгъэхэм ямы-
закъоу клэлэхэри мы мэфэклъм
ежэх. Сыда плэмэ шлу плызгъу-
рэ пшъашъэм угу илгыр емы-
лошъоу мэхъу, ау кьэагъэ е
шлухъафтын зептыклэ ащ узэ-
рэфышътыр, угу фильыр нахъ
зэхэшлэ ыкли зэфышътыкьлэу
нэбгыритлум азыфагу дэлъыр
тапэклэ нахъ егъэпытэ.

**Ислъам,
я 6-рэ классым шеджэ:**

— Гъэтхапэм и 8-р кьэмы-
сызэ ахъшъ сыугъоинэу есэгъа-
жъэ, сянэрэ сшыпхъурэ шлу-
хъафтын цыкьлэхэр афэсшых.
Ащ нэмыкьлэу тикласс ис пшъэ-
шъэжыгъэхэми тафэгъушлэ, ти-
амал кызырэхъэу шлухъафтын
цыкьлэхэр афэтэшых.

КЛАРЭ Фатим.

